

Mykolas Kleopas Oginskis ir jo pirmoji žmona Izabelė Lasocka. Dailininkas Richardas Kosvėjus (angl. *Richard Cosway*), raišytojas Luidžis Šiavoneti (pranc. *Luigi Schiavonetti*). 1793. LVIA, f. 135, ap. 23, b. 248, l. 29

MYKOLO KLEOPO OGINSKIO ŪMONOS

Mykolo Kleopo Oginskio gyvenime moterys ūmė itin svarbią vietą. Raūytiniuose ūaltiniuose yra gana nemaūai informacijos, liudijanėios, kad dailiosios lyties atstovė jam – kilmingam didikui, menininkui, politikui ir ūavingam vyrui – skirdavo daug dėmesio. Nėra paslaptis, kad Mykolas Kleopas moterū draugijos nevengdavo, o kartais ir ūsiveldavo ū kūrybinū pakilimū suteikianėius, gyvenimū praskaidrinanėius ir kartu jū komplikuojanėius (ypaė kada jau esi vedė ir paūadėjūs amūinai būti iūtikimas) ryūius. Tiesa, būdamas kultūringas ir laikydamasis ano meto visuomenėje priimtū dorovės principū, gerbdamas moteris, jis neteisėtū santykiū neafidūodavo ir blogai apie moteris niekada nekalbėdavo.

Mykolas Kleopas buvo vedė du kartus. Pirmoji jo ūmona buvo Izabelė Lasocka (1764–1852), antroji – Marija de Neri (1778–1851).

IZABELĖ LASOCKA-OGINSKIENĖ (1764–1852)

Izabelė Lasocka ir Mykolas Kleopas susituokė 1789 m. geguūpė 17 d. Būezinū baūnyėioje (Lenkija, netoli Varūvos). Tai buvo metai, kai M. K. Oginskis labai greitai kilo politinė karjeros laiptais, ėmė garsėti kaip aktyvus politikas ir sulaukė pirmūjū aukūtū valstybinū apdovanojimū.

I. Lasocka buvo vienintelė Lenkijos didikū – Gostino kaūteliono, Ciechanovo vaivados Antonio Lasockio (apie 1727–1799) ir Teresės Godlevskos Laskovskos – dukra.

Izabelė ir Mykolas Kleopas, gyvendami santuokoje, susilaukė dviejū sūnū – Tado Antonijaus (1798–1844) ir Pranciūkaus Ksavero (1801–1837) – ir, tikėtina, kad ne maūiau kaip vienos dukters. Tai, kad jos būta, liudija Lietuvos valstybės istorijos archyve saugomas 1792 m. Mykolo Kleopo motinos Paulos ūembek raūytas laiūkas iū Guzovo¹⁸³, kuriame ji reidkia susirūpinimū ir ūpuojautū dėl jo dukrelės ligos, duoda patarimus, kaip jū gydyti, ir kt. Daugiau ūiniū apie ūios dukters likimū dar nėra pavykė rasti. Tikėtina, kad ji mirė būdama maūa ir kad ji palaidota Vilniaus ūv. Jonū baūnyėios Dievo Kūno (Oginskio) koplyėioje. Neatmetama galimybė, kad Izabelė, gyvendama santuokoje su Mykolu Kleopu, susilaukė ir daugiau vaikū, taėiau jie neiūgyveno. Dokumentū, kurie galėtū patvirtinti ar paneigti ūū spėjimū, kol kas taip pat neturima.

Oficialiai Mykolo Kleopo ir Izabelės skyrybos ūvyko 1804 m. kovo 16 dienū, neoficialiai ūi santuoka iūiro 1802 m., kai M. K. Oginskis pradėjo gyventi su Kajetono Nagurskio¹⁸⁴ naūle Marija de Neri (1778–1851), kilusia iū Italijos. Raūytiniuose ūaltiniuose nurodoma, kad Mykolo Kleopo ir Izabelės Oginskio santuoka nutrūko dėl to, jog sutuoktiniai ilgū laikū gyveno atskirai. Būta ir turtiniū nesutarimū. Apie tai R. ūmigelskytė-Stukienė raūo:

„Kaip rodo archyviniai ūaltiniai, skyrybos su pirmūja ūmona nebuvo vien dvasiniū ryūiū krizės iūraiūka, bet turėjo labai aiūkiai iūreikūtū materialūjū pamatū – jau 1799 m. kovo 8 d. Vilniaus pavieto pilies

¹⁸³ LVIA, F. 1177, ap. 1, b. 5803, l. 18

¹⁸⁴ Kajetonas Nagurskis – ūemaitijos ir LDK politikos, karo ir visuomenės veikėjas, Kurtuvėnū dvaro (ūemaitija) valdytojas, 1794 m. Tado Kosciūkos sukilimo dalyvis. Gimė 1757 m. Kurtuvėnuose, mirė 1802 m. balandūio mėnesū Vienoje. Marija ir Kajetonas vaikū neturėjo. Jie susipaūino Venecijoje (Italija). Ėia K. Nagurskis kurū laikū gyveno po 1794 m. Tado Kosciūkos sukilimo. 1796 m., po Jekaterinos II mirties, K. Nagurskis gavo amnestijū ir kartu su Marija apsistojo Varūvoje, o vėliau atvyko ū Vilniū, ėia susituokė. ūi santuoka truko labai trumpai. 1802 m. K. Nagurskis mirė, nepalikė apėdiniū. Kurtuvėnū dvarū, kuriam priklausė 1 000 valakū ūemės ir keletas palivarkū, Marija pardavė ir kaip labai turtingū jauna (tuo metu jai buvo dvideūimt ūeūeri) naūlė apsigyveno Vilniuje.

aktuose buvo árašytas I. Lasockos-Oginskienės manifestas, t. y. jos atsisakymas bet kokio juridinio santykio su vyro, buvusio didþiojo íþdininko, turtu, siekiant apsaugoti jos nuosavybæ nuo vyro kreditoriø. Bûtent ðiuo dokumentu rëmësi M. K. Oginskis, siekdamas skyrybø su sutuoktine, 1803 m. spalio 23 d. parengæs, o spalio 24 d. Vilniaus pavieto pilies aktuose áradæs pareiðkimà, kuriame pradë apsaugoti jo turtà nuo buvusios þmonos ágaliotiniø pretenzijø. M. K. Oginskis anotavo 1799 m. kovo 8 d. I. Lasockos-Oginskienės pareiðkimo turiná, papýmëdamas, kad, nepaisant to, jog jo þmona Izabelë ið Lasockø, grafienë Oginskienë, jau minëtame dokumente paskelbë ir asmeniniu savo turtø valdymu leido visiems matyti ir suprasti, „kad visiðkai savo vyro turto ir dvarø, kaip ir jo pajamø, nesiekia ir atsisako“ [...], nepaisydamas visø finansiniø nesëkmiø jis ilgai puoselëjo viltà iðlaikyti gerus santuokos ryðius ir palenkti savo þmonos ðirdá. Taëiau, matydamas, kad ji savo ávairiems gyvenimo poreikiams ima paskolas ir ásiskolina kreditoriams, siekdamas apsaugoti savo nuosavybæ, pradø, remiantis paëios þmonos 1799 m. atliktu separavimu, áteisinti jø nuosavybës atskyrimà, kad þmonos skolos nebûtø iðieðkomos ið jo dvarø.

1804 m. sausio 6 d. Varðuvoje tarp sutuoktiniø Mykolo Kleopo ir Izabelës Oginskiø buvo sudarytas susitarimas, kuriuo grafienë sutiko su jos vyro pasiølymu skirtis, bet su sàlyga, kad po skyrybø per nustatytà terminà grafas M. K. Oginskis sumokës 200 tûkst. lenkiðkøjø auksinø sumà, kuri bus palikta hipotekoje jo sùnø Tado ir Ksavero naudai. Taip pat Oginskis ásipareigojo savo pirmajai þmonai uþtikrinti, kad padengs jø bendrø vaikø iðsilavinimo iðlaidas. Abu sutuoktiniai atsisakë pretenzijø á vienas kito valdas, esanëias ðalyje.

1804 m. vasario 17 d. Varðuvos pirmosios institucijos dvasinio teismo priimta nutartis patvirtino netekus galios 1789 m. geguþës 17 d. Bþezinø bapnyëioje sudarytà santuokà tarp Mykolo Kleopo Oginskio ir Izabelës ið Lasockiø Oginskienës, o tø paëiø metø kovo 16 d. Varðuvos diecezijos antrosios instancijos teismo nutartimi skyrybø klausimu buvo patvirtintas Varðuvos dvasinio ordinarinio teismo sprendimas, kuriuo ðiø

asmenø santuoka pripaþinta netekusiã galios.¹⁸⁵

Yra pagrindo manyti, kad I. Lasocka savo ir vyro turto atskyrimà galëjo inicijuoti ir dël to, jog 1794 m. sukilime dalyvavusio Mykolo Kleopo, kaip politiko, dvarai ir kitas turtas buvo valstybës nusavintas, perduotas valdyti kitiems ðeimininkams, o kreditoriai siekë ið Izabelës ir Mykolo Kleopo ðeimos atgauti skolas.

Raðytiniai ðaltiniai liudija, kad Mykolas Kleopas dar iki susipaþinimo su Marija de Neri galëjo bûti neiðtikimas savo þmonai, o Izabelë – savo vyrui. Apie vëlesnius jo santykius su Izabele ir sùnumis ið pirmosios santuokos duomenø yra iðlikæ nedaug, taëiau, kaip matyti ið Mykolo Kleopo 1818 m. rugpjûëio 16 d. Vilniuje suraðyto testamento, Lietuvos valstybës archyve saugomø jo laiðkø sùnams Tadu ir Pranciðkui bei jø laiðkø tëvui, Mykolas Kleopas Oginskis rûpinosi visais savo vaikais, jø auklëjimu, iðlaikymu ir iðmokslinimu. Minëto testamento antroje punkte nurodyta, kad visi jo paveldëti ir vëliau ásigyti dvarai turi bûti lygiomis dalimis padalyti visiems jo vaikams (sùnams ir dukterims) ið abiejø santuokø¹⁸⁶.

MARIJA DE NERI-NAGURSKIENË-OGINSKIENË (1778–1851)

Marija Neri gimë 1778 m. Italijos mieste Florencijoje, mirë 1851 m. rugsëjo 21 d. Pizoje (Italija). Kai kurie raðytiniai ðaltiniai nurodo, kad Marija buvo kilusi ið garsios italø ðeimos, ið kurios yra kilæs ir ðventasis Pilypas Neri (ðios versijos jau anksëiau minëtoje knygoje apie Mykolà Kleopà laikosi ir A. Zaluskis¹⁸⁷), nors dokumentais tai iki ðiol nėra árodyta.

Tuo metu kai Marija, tapusi Kajetono Nagurskio naðle, pradëjo gyventi su M. K. Oginskiu, ji daugelio Lietuvos didikø buvo laikoma þemos kilmës ir abejotinos reputacijos moterimi. I. Zaluskis knygoje „Oginskiø genas“¹⁸⁸, remdamasis jau paskelbtais raðytiniais ðaltiniais, atvirai pasakoja apie audringà Marijos jaunystæ, jos paþintà su Kajetonu Nagurskiu, skandalingus jos ano meto romanus, bendro gyvenimo pradþiã su M. K. Oginskiu. Taip daryta, matyt, siekiant skaitytojui paaiðkinti, kurie Mykolo Kleopo ir Marijos santuokoje gimæ vaikai galëjo paveldëti Mykolo Kleopo genus, o kurie – ne.

¹⁸⁵ Ðmigelskytë-Stukienë R., *Mykolas Kleopas Oginskis: politikas, diplomatas, ministras ir jo pasø kolekcija*, Vilnius: Edukologija, 2013, p. 158–159.

¹⁸⁶ LVIA, F. 1177, ap. 1, b. 33, l. 2–2v.

¹⁸⁷ Zaluskis A., p. 74.

¹⁸⁸ Zaluskis I., *Oginskiø genas*, [vertë Sandra Rupeikienë], Klaipëda: S. Jokuþio leidykla-spaustuvë, 2007, p. 79–80.

Mykolas Kleopas Mariją sutiko 1800 m., sugrąþęs á Lietuvà ið emigracijos. Knygoje „Oginskiø genas“ raðoma: „Vilniaus socialinio gyvenimo sùkuryje Mykolas Kleopas sutiko vienà ið þavingiausiø visuomenës veikëjø – Mariją Nagurskà, su kuria galbût jis jau buvo matësis Venecijoje, nors toks susitikimas nëra uþfiksuotas. 1795 m., po Treëiojo ATR padalijimo, Venecijà buvo uþplûdæ lenkø pabëgëliai, tarp kuriø buvo ir du jauni þygiø Lietuvoje veteranai – Mykolo Kleopo draugas Kajetonas Nagurskis ir Tadeuðas Visogerdas. Jie visà laikà buvo kartu, netgi skirdami pasimatymus vietinëms merginoms, tarp kuriø buvo ir patraukli devyniolikmetë Marija Neri. Apie jos kilmæ yra maþai þinoma. Kai kurie ðaltiniai teigia, kad ji buvo kilusi ið Florencijos burþuazinio sluoksnio ðeimos, kiti nurodo, kad jos tãvas buvo ið Florencijos kilæs smuklës savininkas. Nesvarbu, kokia buvo jos socialinë kilmë – abu vyrai jà buvo ásimylëjæ iki ausø.

Visogerdas buvo apsukresnis, suviliojo jà ir iðsivepë á Florencijà. Nagurskis nesusitaikë su pralaimëjimu ir vijosi juos iki Toskanos sostinës, kur po atkalkaus persekiojimo susigrãþino jà, nors Visogerdas ir buvo ðaunesnis bei graþesnis. Marija Neri, nors ir bûdama nepaprastai graþi, buvo nedaug pasiekusi, daugiausiai dainuodavo barkaroles [...]. Nagurskis dël jos buvo pametæs galvà, todël palaidojo politiniø emigrantø gyvenimo atmosferoje, kur daugiausia visuomenës ápymybiø „plaukë“ puëiant Adrijos jûros vëjui, jis galëjo puikuotis savo nauja meile be jokio visuomenës pasmerkimo.“¹⁸⁹

Apie tolesnà Marijos asmeninà gyvenimà nemaþai þiniø yra pateikæs Stanislovas Moravskis¹⁹⁰ knygoje „Keleri mano jaunystës metai Vilniuje: atsiskyrëlio atsiminimai“¹⁹¹, tik sunku pasakyti, kiek autoriaus teiginiai atitinka tikrovæ, ar jis buvo objektyvus, nes, kaip jis pats raðo, jo tãvas Apolinaras Moravskis ilgà laikà artimai bendravo su Marija de Neri, o Apolinaro jaunesnysis brolis Nikolajus Moravskis – su jos seserimi, bûta tarp jø ir su finansais susijusiø istorijø.

S. Moravskis jau minëtoje knygoje pateikia þiniø ir apie Marijos de Neri artimus ryðius su Liudviku Mykolu Pacu¹⁹², bûta jos artimø ryðiø ir su kitais ano meto átakingais Lietuvos bei Rusijos karo, valstybës ir politikos veikëjais.

„1801 m. Marija Nagurska patraukë generolo Benigseno dëmesà. Grafas Levinas Augustas Gotlybas Benigsenas gimë Braunðveige. Savo karinæ karjerà pradëjo Hanoverio armijoje. 1764 m. jà á Rusijà atsivepë Jekaterina II. Jis kariavo kare su Turkija ir pasipymëjo neramumuose Lenkijoje per galutinà padalijimà. Jis susidraugavo su caraieiu Aleksandru, kuris buvo apimtas abejotino dieviðkos misijos jausmo ir todël geidë kuo greičiau uþimti Rusijos sostà.

Remiamas maþo panaðiø idealistø rato, tarp kuriø buvo Benigsenas, Aleksandras suplanavo pasikësinimà á savo tãvà, neva norëdamas jà priversti atsipadëti sosto. Ðà sàmokslà [...] nebuvo sunku ávykdyti.

Jeigu tikësimë S. Moravskio paraðyta kronika, Benigsenas buvo tas þmogus, kuris uþdusino carà lovoje. Aleksandras teisëtai uþëmë sostà ir atsidëkodamas vienu pirmøjø savo potvarkiø paaukðtino Benigsenà, paskirdamas jà eiti Lietuvos valdytojo pareigas. Benigsenas apsigyveno Vilniuje, kur Marija Nagurska gyveno populiarios ir labai apdairios kurtizanës gyvenimà. Benigsenas labai jà susipavëjo. [...]

Panaðiai kaip ir Benigsenas, Mykolas Kleopas iki ausø ásimylëjo Mariją Nagurskà. Jausmas buvo abipusis. Aistringi santykiai nesilpnëjo, kol galiausiai paaiðkëjo, kad ji laukiasi. Mykolas Kleopas pasipirðo, ji sutiko ir jie [...] susituokë.“¹⁹³

Taigi anais laikais meilës fronte Mykolas Kleopas nurungë Vilniaus generalgubernatoriø L. Benigsenà, kuris taip pat norëjo Marijai Neri pasipirëti.

Skyrybos tarp didikø anuo metu Lietuvoje ir Lenkijoje jau nebuvo naujiena, taëiau visuomenë nepalankiai vertino M. K. Oginskio ir Marijos Neri santykius, pirmiausia dël to, jog jiems pradëjus gyventi kartu Mykolas Kleopas dar nebuvo oficialiai nutraukæs santuokos su Izabele Lasocka, be to, nebuvo ofi-

¹⁸⁹ Zaluskis I., *Oginskiø genas*, Klaipëda, p. 79–80.

¹⁹⁰ Stanislovas Moravskis (pilnas vardas Jonas Stanislovas Apolinaras Moravskis) – lietuviø bajoras, dvarininkas, aristokratas, gydytojas, etnografas, keliautojas, raðytojas, poetas, teisininkas, filantropas, mizantropas, filaretas, vienas áþvalgiausiø XIX amþiaus memuaristø. Gimë 1802 m. liepos 22 d. Mickûnuose, mirë 1853 m. spalio 6 d. Ustronëje.

¹⁹¹ Moravskis S., *Keleri mano jaunystës metai Vilniuje: atsiskyrëlio atsiminimai*, [ið lenkø kalbos vertë Reda Griðkaitë], Vilnius: Mintis, 1994, p. 100–111.

¹⁹² Liudvikas Mykolas Pacas (lenk. *Ludwik Michał Pac*) – vienas ið 1831 m. sukilimo generolø, meno darbø kolekcionierius. Gimë 1778 m. geguþës 19 d. Strasbûre (Prancûzija), mirë 1835 m. rugpjûëio 6 d. Izmire (Osmanø imperija).

¹⁹³ Zaluskis I., p. 81–82.

cialiai patvirtinta, jog Marija yra aukštos kilmės. Tačiau tai nepakeitė Mykolo Kleopo pasirinkimo.

Iš Vilniaus dūrmulio jis su dukters besilaukianėia Marija pasitraukė į Zalesės dvarą. Taip, pasak Andėjaus ir Ivo Zaluskio, naujoji grafi, pavinti ir protinga grafiene Marija Neri-Oginskienė visam laikui atsikratė savo varganos praeities penklė ir tapo tobula dvaro rūmė ponis¹⁹⁴.

Ji apsigyveno Zalesėje netoli Smurgainio miesto, apsupto žaliu pievė ir beržų mišku. Zalesės rūmai buvo pastatyti ne kaip pražmatni rezidencija, o kaip pastatas, kuriame būtų patogų gyventi. Marijai čia patiko. Viename iš savo laiškų seseriai grafienei Kuėinai Skoti į Italiją ji rašė: „Zalesė yra maloni vieta mums. [...] Mes apsupti sniego ir speigų, tačiau mums tai nėra motais, nes žmogus visur yra laimingas, jei jo širdies negraupia sąpinė ir juo pavimasi“¹⁹⁵.

Kai Mykolas Kleopas tapo Rusijos imperijos senatoriumi, jo žmona gavo aristokratišką titulą ir pradėjo vadintis Marija de Neri. Kaip senatorienė ji dažnai dalyvaudavo imperatoriaus rengiamuose pokyliuose Sankt Peterburge.

Marija pasiūlymė ašturiu protu, sumanumu, puikiai tvarkė finansus. Tai jai, gyvenančiai su Mykolu Kleopu, labai pravertė, nes, kaip rodo rašytiniai šaltiniai, jis buvo gana išlaidus. Marija padėjo vyrui tvarkyti Zalesės, Rietavo dvarą, Vilniuje buvusio rūmė ir kitus ūkinius reikalus.

S. Moravskio atsiminimuose Marija apibūdinama kaip labai valdinga, arogantiška moteris, nepaisiusi savo vyro vaikų iš pirmosios santuokos interesų ir nesutikusi išmokėti jiems M. K. Oginskio testamentu nurodytos turto dalies¹⁹⁶. Neavokdytus Mykolo Kleopo pažadus, duotus skyrybų byloje su Izabele Lasocka savo vaikų iš pirmosios santuokos naudai, rodo ir tas faktas, kad 1825 m. teisme buvo svarstoma byla „dėl sumos iš etmono Mykolo Kazimiero Oginskio uždymo bei dalies Rietavo valdų kunigaikštėiū Tado ir Ksavero Oginskio naudai.“¹⁹⁷ Literatūrinuose šaltiniuose yra ūpuominu ir apie Marijos nesantuokinius ryšius, abejojama ir ar visų Mykolo Kleopo ir Marijos santuokoje gimusių vaikų tėvas yra M. K. Oginskis.

Pasak I. Zaluskio, Marijos ir Mykolo Kleopo san-

tykius, pradėjusius komplikotis po dukrelės Sofijos mirties, kiek pagerino jų kelionė į Veneciją, kurioje M. K. Oginskis norėjo susitikti su čia planavusiu atvažiuoti Napoleonu ir su juo pasikalbėti LDK ir Lenkijos atkūrimo klausimu. Šios kelionės metu sutuoktiniai lankėsi ir Florencijoje, Varšuvoje bei Paryžiuje. M. K. Oginskis tikėjosi, kad kelionė taps antruoju jo ir Marijos „medaus mėnesiu“, kad pavyks sutvirtinti santuoką. Deja, ne viskas klostėsi taip, kaip jis planavo. Šios kelionės metu Mykolas Kleopas galutinai šitinkino, kad Napoleonas nepadės atkurti LDK ir Lenkijos valstybės. Jo santykiai su Marija ir toliau darėsi vis ūaltiesni ir oficialiesni.

I. Zaluskis rašo, kad „1808 m., netrukus po italų dainininko Džiuzepės Palianio atvykimo į Zalesę mokyti Ameliją muzikos, Marijai Sofijos mirtį leido ūpmiršti Irenėjaus gimimas, o kitais metais ir Emos atėjimas. Tuo metu faktiškai tikros santuokos tarp jų nebebuvo, liko tik formalioji jos pusė. Nei Marija, nei Mykolas neturėjo jokio iliuzijų dėl jų santuokos ateities. Jie abu elgėsi labai taktiškai, išlaikydami normalios ūimos ir socialinio gyvenimo ūvaizdą. Abu buvo neištikimi vienas kitam, todėl abu ir pasirinko jiems priimtina gyvenimo būdą.“¹⁹⁹

Kaip teigiama ūvairiuose rašytiniuose šaltiniuose, net ir ispanų dainininkas D. Palianis buvo ūsivėlęs į meilės intrigas su Marija de Neri, todėl turėjo išvykti – apsigyveno Sankt Peterburge.

I. Zaluskis jau minėtoje savo knygoje paūymi, kad, nepaisant vis labiau byranėios santuokos, Mykolas Kleopas ir Marija aukštuomenėje elgdavosi kaip normali pora. M. K. Oginskis, nors ir turėjo pagrindą abejoti, ar, išskyrus Ameliją, yra kitų santuokoje su Marija gimusių vaikų tėvas, su jais elgėsi maloniai ir juos auklėjo su tėvišku atsidavimu. Panašiu pavyzdžiu anuo metu buvo daugelyje Europos didikų ūeimų. Mykolas Kleopas juos žinojo ir jais sekė. Tai, kad jis oficialiai visus santuokoje su Marija gimusius vaikus pripažino savais, rodo jo 1818 m. rugpjūčio 16 d. Vilniuje lenkų kalba surašytas ir 1821 m. spalio 3 d. papildytas testamentas.

Po 1823-ųjų, Mykolui Kleopui gyvenant Florencijoje, sutuoktiniai, nors kartu ir negyveno, ryšius pa-

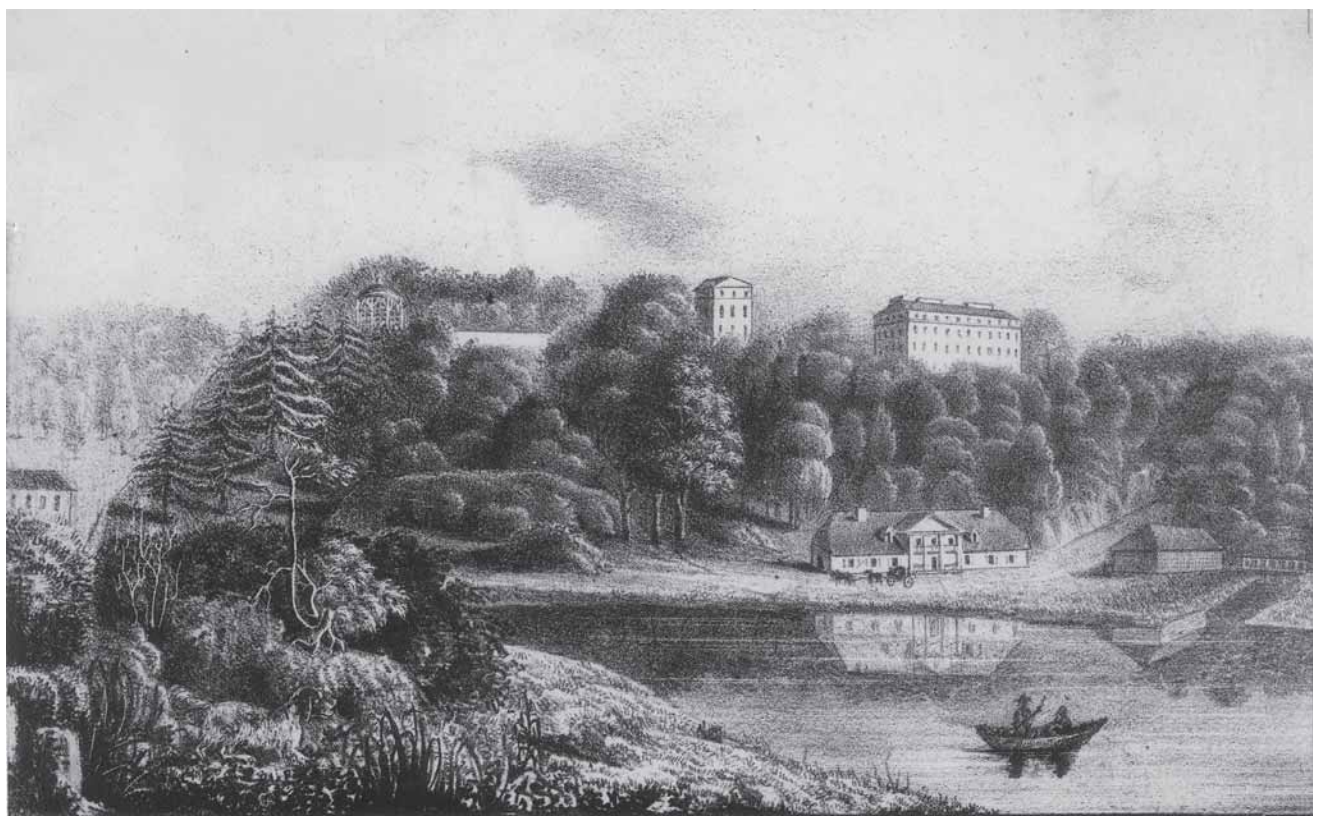
¹⁹⁴ Zaluskis I., p. 82.

¹⁹⁵ *Ten pat.*

¹⁹⁶ Moravskis S., 1994, p. 99–107.

¹⁹⁷ ūmigelskytė-Stukienė R., p. 159.

¹⁹⁹ Zaluskis I., p. 89–90.

Nuo viršaus: Viktoras Vincentas Adamas (pranc. *Victor Vincent Adam*, 1801–1866), Luji Filipas Alfonsas Bišbua (pranc. *Luis Philippe Alphonse Bichebois*, 1801–1850), Albertas Vaitiekus Pаметas (1821?–1876), Jonas Kazimieras Vilėinskis (lenk. *Jan Kazimierz Wilczyński*, 1806–1885). „Verkiai“. 1847 m. Lietuvos dailės muziejus, LDM G 2641a; Juozapas Ozemblovskis (lenk. *Jozef Oziabłowski*, 1805–1878). „Vilniaus apylinkės. Verkiai“. XIX a. vid. Lietuvos dailės muziejus, LDM G-336

laikė – nuolat susirašinėjo. Tai liudija ir išlikę jos laišukai, saugomi Lietuvos valstybės istorijos archyve.

Marija de Neri Lietuvoje, tiek iki 1822 metų, kai Mykolas Kleopas visam laikui išvyko į Italiją, tiek ir vėliau, daugiausia gyvendavo Zalesėje.

G. Giunterytė-Puzinienė²⁰⁰ savo knygoje „Vilniuje ir Lietuvos dvaruose“ rašo, kad Marija 1816 m. ir vėliau daugiausia biėiuliaudavosi su netoliese (Varnionyse) gyvenusia ūmbelloniene Bachminska-Cichotska-Abramaviėiene ir Seknepinska-Mostovska. Raėytoja pasakoja ir apie savo paėios apsilankymą Zalesėje 1838 metais²⁰¹:

„Ta rezidencija buvo Aėmenos paviete, jį seniai jau buvo pastatę kunigaikėtis Mykolas, senatorius. Dvaras turėjo ūksmingą parką su danieliais, graėiomis gėlėmis ir kaimiėku, taėiau mūriniu namu, panaėiu į Pastovių, mat ėia irgi nebuvo privaėiavimo prie paradinių durų. Viduje radome daug salonų, gerų paveikslių, daugiausia giminės portretų, taip pat oranėriją, kurioje vasarą būdavo pietaujama.

Kunigaikėtienė Oginskienė daėniausiai sėdėdavo ant kanapos po savo jaunystės metų portretu, kuriame jos atvaizdas, nors jau praėjo daug metų, buvo ne kį geresnis uė dabartinį – originalų.

Jos anūkas Kublickis, ketverių metų Karolis, kas rytą atėidavo prie to portreto pabuėiuoti nupieėtų moėiutės kojų. Jis buvo graėus vaikas – motinos akių, tarsi mergaitė vilkėjo suknele trumpomis rankovėmis; jį be galo mylėjo visi namiėkiai ir sveėiai. Jo dainelės mus ėadinavo tarsi paukėio giesmelė. Berniukas buvo paklusnus, sumanus, linksmas ir su kiekvienu ėdėpiu priversdavo jį pamilti iš naujo.

Đeimininkės vardadienis sutraukė kelis kaimyninius namus; paradiniai pietūs buvo patiekti oranėrijoje, o vakare visus nudėiugino parko iliuminacija ir miėke iškirstoje rotondoje iškeltos pabaigtuvės kaimieėiams. Ant ėėdmo sukosi visas jautis, skraidė daugybė vaikams mėtomų obuolių, o didėpiulis ratas, sudarytas gal iš kokio ėimto porų, griėpiant keliems muzikantams, ėoko iki vė-

lumos. Tai buvo sūnaus, kunigaikėio Irenėjaus, sumanytas graėus vaizdas motinai pradėiuginti, o maėasis Karolis, ėiūrėdamas pro langą, sakė: „Kai uėpaugsiu, savo motinai sumanysiu dar kį nors graėesnio!“

Ponia senatorienė, vedėiodama mus po visus namus, rodė kampinius kambarius, kuriuos vadino Amelijos bokėtu ir Emos bokėtu. Ji pati buvo ėsikūrusi viename iš tų kvadratinų bokėtų, kurių sienos iš vidaus buvo ištisa visai svetimų generolų, kunigaikėių ir graėų portretų mozaika.

– Tai mano draugai, – atvirai sakėdavo ponios senatorienė, nė kiek neslėpdama, kokio pobūdėpio tai buvo draugystė, primenanti prancūzų dainelės priedainą:

Quand l'amitié devient amour,

Adieu le repos de la vie!

Quand l'amour devient amitié,

*Adieu le bonheur de la vie!*²⁰²

Vienas iš maloniausių vieėnagės Zalesėje ėspūdėpio buvo paėintis su ponu Konstantinu Novomeiskiu, senu mano tėvo paėastamu. Ponia senatorienė, kurios reikalus jis tvarkė, vadino jį *utė mouche blanche parmi les nôtres*²⁰³. Teisumas, einantis iš giliai suvoktos religijos, buvo jo charakterio pagrindas ir nulemdavo jo poelgius. Be to, jo sėmojis buvo mielas, ūvelnumas neiėsenkamas, ir, nors buvo senas viengungis, išvengė tiek koketavimo, tiek niurzglumo, jo kalboje tarsi skambėjo apaėtaliėkos gaidelės, ir nors kaip tai būtų keista, bet jis sugebėdavo sakyti teisybę ė akis ir nieko neaėpeisti, niekam nesukelti pykėio, tik ėsigyti vis naujų biėiulių.²⁰⁴

Marija de Neri, 1822 m. vyrui išvykus gyventi į Italiją, rūpinosi jai ir jos vaikams paliktų dvarų reikalais. Nėra išlikę ėinių, kad ji tuo laikotarpiu būtų lankiusi vyrą, taėiau su juo susirašinėjo, siėsdavo jam pragyvenimui reikalingus pinigus, gautus iš jiems priklausiusių dvarų, o kai M. K. Oginskis 1833 m. mirė, Marija pasirūpino, kad jo atminimas Florencijoje būtų tinkamai ėampintas.

²⁰⁰ Gabrielė Giunterytė-Puzinienė (lenk. *Gabrjela Puzynina z Güntherów*) gimė 1815 m. vokieėio kilmės aristokratų Adomo ir Aleksandro Giunterių ėeimoje. Labiausiai jį išgarsino 1815–1843 m. dienoraėtis. Jau po jos mirties dienoraėtis buvo parengtas spaudai ir 1928 m. pavadinimu „W Wilnie i w dworach Litewskich. Pamiętki z lat 1815–1843“ išspausdintas Vilniuje. 2005 m. knyga ė lietuvių kalbą išvertė ir Vilniuje lietuvių kalba išleido Regionų kultūrinio iniciatyvų centras (vertė Irena Aleksaitė).

²⁰¹ Giunterytė Puzinienė G., *Vilniuje ir Lietuvos dvaruose*, [vertė Irena Aleksaitė], Vilnius: Regionų kultūrinio iniciatyvų centras, 2005, p. 239.

²⁰² Vertimas iš prancūzų kalbos: „Kai draugystė virsta mėile, / Sudie, gyvenimo ramybe! / Kai mėilė virsta draugyste, / Sudie, gyvenimo laime!“

²⁰³ Vertimas iš prancūzų kalbos: „Balta musė tarp juodų“.

²⁰⁴ Giunterytė Puzinienė G., p. 239–240.

